

Keskkonnaorganisatsioonide kommentaaridega arvestamine ja arvestamata jätmine Eesti riiklikus energia- ja kliimakavas

Üksteist Eesti keskkonnaühendust saatsid 2019. aasta sügisel Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Keskkonnaministeeriumile [põhjalikud ettepanekud](#) riikliku energia- ja kliimakava (REKK) täiendamiseks, mille Eesti esitas Euroopa Komisjonile 2019. aasta lõpus. Keskkonnaühendused pidasid oma ettepanekutes vältimatult vajalikuks, et kasvuhoonegaaside heitmed väheneksid kiiremini kui kommenteerimisel olnud kava ette nägi ning et plaani lisataks juba valitsuse kinnitatud eesmärk kliimaneutraalsuse saavutamiseks. Keskkonnaühendused tunnustasid samas taastuvenergia ja kütusevabade energiaallikate teema varasemast paremat kajastamist kavas, kuid nägid neis endiselt veel palju suuremat potentsiaali. 2019 detsembris kinnitas Vabariigi Valitsus [Eesti riikliku energia- ja kliimakava aastani 2030](#).

Siinses ülevaates on kasutatud Euroopa Komisjonile esitatud [REKKi](#) ja [Lisa V - REKK 2030 eelnõule laekunud kommentaaride vastused](#). Hinnang *arvestatud* või *ei arvestatud* ei lange täielikult kokku lisa 5 infoga, kuna järeldused on tehtud REKKi lõppversiooni iseseisval sisulisel hindamisel.

Ülevaatest saab lugeda keskkonnaorganisatsioonidele olulisematest arvestatud ja arvestamata jäetud kommentaaridest märksõnade kaupa. Keskkonnaorganisatsioonide esitatud kõiki kommentaare saab lugeda [siit](#).

AMBITSIOONIKUS

Ettepanek: lisada kliimaneutraalsuse eesmärk REKKi ja sõnastada, et nii kliimapolitiika põhialuseid (KPP) aastani 2050 kui ka energiamajanduse arengukava (ENMAK) aastani 2030 uuendatakse.

Ei arvestatud, kuid on viidatud Vabariigi Valitsuse otsusele, mis toetab EL-i kliimaneutraalsuse eesmärki. REKKis on ka mainitud, et meetmetega ei ole kliimaneutraalsust sisustatud, kuna kliimaneutraalsuse saavutamiseks on meetmed alles välja töötamisel. REKKis ei ole viidatud KPP ega ENMAKi uuendamise plaanile, et olla vastavuses 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamiseks.

Ettepanek: tõsta 2030. aasta eesmärkide ambitsioonikust ja lisada meetmeid nende saavutamiseks.

Ei arvestatud, kuid on viidatud, et arengukavade uuendamisel esitatakse Euroopa Komisjonile uus kava 2023/2024.

Ettepanek: sõnastada, et eelisjärjekorras rakendatakse kõige suurema mõjuga kulutõhusamaid meetmeid.

Ei arvestatud põhjendusega, et meetmete valikul lähtutakse erinevatest aspektidest - lisaks kulutõhususele ka sotsiaalmajanduslikest mõjudest jms. Meetmete rakendamise kohta teeb kliima- ja energiakomisjon ettepaneku Vabariigi Valitsusele.

Ettepanek: riik koostaks valdkonnaüleselt, teaduspõhiselt ja laiapõhjaliselt teekaardi, kuidas saame kõige väiksema ressursikuluga kõige kiirema ja kindlama suurima süsinikuheite vähendamise, sh arvestades nende mõju erinevatele valdkondadele.

Ei arvestatud, kuid teekaartide ja nende sotsiaalmajanduslike mõjude koostamine on lisatud tegevusena kliimaneutraalse elektritootmise saavutamiseks perioodil 2020-2021.

Ettepanek: tõsta ambitsiooni taastuvenergia vallas, lõpetada fossiilkütuste kasutamine ning tõsta ambitsiooni energiatõhususes.

Ei arvestatud, põhjendusega, et oleme piisavalt ambitsioonikad ja peame olema realistlikud. Energiatõhususe valdkonnas on võimalik ambitsioon üle vaadata, kui märtsis 2020 valmib hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia.

ÕIGLANE ÜLEMINEK

Ettepanek: kirjeldada õiglase üleminekuga seotud töökohtade kadu ning meetmeid töökohtade probleemi leevendamiseks.

Ei arvestatud: uute töökohtade tekkimise prognoosid energiamajanduse stsenaariumides on koostatud ENMAK 2030 eelnõu koostamise käigus, vt nt ENMAK 2030 KSH aruande lisa 4 Teekaartide mudelis tööhõive muutus. Põlevkivisektori arengud, mh seonduv tööhõive on kirjeldatud [Põlevkivi kasutamise riiklikus arengukavas 2016-2030](#).

Ettepanek: kirjeldada õiglase ülemineku meetmeid.

Arvestatud osaliselt, kuigi mitte konkreetsete meetmete, vaid täiendatud infoga. Peatükis 3.1.3.ii on kirjeldatud madala süsinikusaldusega tehnoloogiatele ülemineku algatused ja õiglase ülemineku tausta ning 2.1.1.ii on mainitud COP24-l allkirjastatud Sileesia deklaratsiooni õiglase ülemineku teemal.

ENERGEETIKA

Ettepanek: analüüsida erinevaid energiatootmislahenduste pakette enne otsuste tegemist (nt 100% taastuvenergia, tuumaenergia, põlevkivi) ja selle kõiki olulisi mõjusid.

Arvestatud osaliselt, viitamata keskkonnamõjudele. REKK lk 116 on sõnastatud: "Leidmaks Eesti jaoks parimat lahendust elektri varustuskindluse tagamiseks, on kavas 2020-2021 läbi viia analüüs tuvastamaks Eesti jaoks kliimaneutraalse elektritootmise teekaardid ning erinevate teekaartide sotsiaalmajanduslikud mõjud."

Ettepanek: kirjeldada biomassi põlevkivijaamades põletamise toetamise mõju ja maht ning lisada vastavad suundumused.

Ei arvestatud põhjendusega, et mõju ja maht on hinnatud elektrituruseaduse eelnõu välja töötamisel ja trajektoori otsustab majandus- ja taristuminister vähempakkumise väljakuulutamisel.

Keskkonnaorganisatsioonide **ettepanekul täiendati teksti** lk 67, kuid pole mainitud riigi plaani eelrafineerimistehast toetada: „Põlevkivist vedelkütuste tootmise tasuvus sõltub eelkõige nafta maailmaturu hindadest, aga ka EL HKS ühikuhindadest ning kohalikest keskkonnatasudest. Oluliseks mõjuriks on ka rahvusvahelised kütuse kvaliteedinõuded (nt väävlisisalduse piirangud). Põlevkiviõli kvaliteeti on võimalik parandada eelrafineerimise läbi. Sellise eelrafineerimistehase rajamiseks vajalik investeering ulatub 650 mln €-ni.”

Keskkonnaorganisatsioonide ettepanekul on lisatud lause lk 86: „Põlevkivi kasutamise võimalused ning nõudlus põlevkivitoodete järgi on seotud rahvusvahelise energia- ja kliimapoliitika eesmärkide karmistumisega.”

Ettepanek: kajastada ausa sõnastusega süsinikuheite muutust ja juurde tekkimist uute õlitehaste tõttu.

Ei arvestatud - endiselt on kirjeldatud õlitööstusele üleminekut kui heite vähendamist, kuid ei ole märgitud, et uute tehaste ehitamata jätmisel jääks see heide tekkimata. Uued õlitehased on aga lisandunud heiteallikad.

FOSSIILKÜTUSTE TOETAMINE

Ettepanek: kirjeldada stsenaariumit juhuks, kui naftahind on madal.

Ei arvestatud. REKKi praeguses versioonis on kirjeldatud vaid olukorda, kus naftahind on kõrge ja riigi tulu suur. Ettepanekut kirjeldada ka vastupidist olukorda ei ole arvestatud. Samuti ei käsitle REKK madalat ressursitasu toetusena, millest oleks vaja loobuda. Kaudselt aga toetatakse põlevkivitööstust just madala ressursitasuga - madala nafta hinna korral ei kompenseeri see mõjusid, kuid moonutab turgu selle kaudu, et ettevõtetel on võimalus oma toodangut endiselt müüa. Ausas konkurents ei oleks see võimalik (nt konkurents taastuvkütustega, millel ei ole nii suuri kompenseerimist vajavaid keskkonnamõjusid ja puuduvad ressursitasud).

METSANDUS

Ettepanek: mitte viidata metsanduse arengukavale aastani 2020 ning opereerida mahtudega, mis on kooskõlas metsanduse arvestuskavaga.

Ei arvestatud, põhjendusega, et REKKi info tugineb kehtival kokulepetel ja seisul. Vastuses viidatakse, et arvestuskava on hetkel ülevaatamisel ja uus metsanduse arengukava alles koostamisel. Samuti, et metsanduse arvestuskava ei sea riigile raiemahu kohustust. REKK 2030 uuendamise raames (2023/2024) täiendatakse kava vastavalt uute kinnitatud arengukavade infoga.

Ettepanek: esitada meetmed selleks, et tagada biomassi pikaajaline säästev kasutamine energeetikasektoris.

Ei arvestatud põhjendusega, et puidu kasutus energeetikas on Eestis kehtiva metsanduse arengukava jätkusuutlikku raiemahtu arvestaval tasemel ning uus metsanduse arengukava 2021-2030 on hetkel koostamisel. Uue arengukava koostamisel võetakse arvesse nii Euroopa Liidus vastu võetud määrusi ja direktiive, mis käsitlevad biomassi säästlikku ja jätkusuutlikku kasutamist (nt LULUCF määrus, taastuenergia direktiivist tulenevad biomassi säästlikkuse kriteeriumid). Samuti põhjendatakse, et taastuenergia direktiivist tulenevad biomassi säästlikkuse kriteeriumid on sätestatud valdkondlikes õigusaktides (direktiivi üle võtmise eelnõu on hetkel koostamisel).

Ettepanek: kirjeldada, kuidas võetakse arvesse keskkonnajätkusuutlikkuse kriteeriume.

Arvestatud osaliselt ning keskkonnaorganisatsioonide hinnangul ebapiisavalt. Lisatud lause lk 24: „Selle kasutamine võtab arvesse keskkonna jätkusuutlikkuse ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamise aspekte ning biomassi säästlikkuse kriteeriume, mis tulenevad taastuenergia direktiivist (EL) 2018/2001 ja kriteeriumide täitmine on tõendatud (nt vastavate säästlikku metsamajandamist ja puitkütuste tootmist tõendavate sertifikaatidega).”

Ettepanek: Lahendavadavastuolu, kus tabeli 7 kohaselt jääb biomassi osakaal energeetikasektoris stabiilseks, kuid kirjelduses lk 25 hoopis, et „Puidu ja puitkütuste kasutus on järjest kasvanud ning kasvab lähiaastatel veelgi.”.

Ei arvestatud.

Ettepanek: võtta nimekirjast välja meetmed, mis toetavad metsade intensiivset majandamist ega aita kaasa metsades seotud süsiniku säilimisele 2030 perspektiivis, vaid vastupidi.

Ei arvestatud põhjendusega, et kuigi REKK koostatakse esialgu 10 aastaks, hakatakse seda uuendama juba aastal 2023/2024: praegu arvestatakse REKK-i raames vaid kehtivaid kokkuleppeid ja meetmeid, mis aitavad kaasa Eesti metsades kasvuhoonegaaside sidumise taseme säilitamisele ja selle suurendamisele. Põhjenduses märgitakse ka, et kliimaambitsioone seatakse enam kui 10 aastaks. Ka jätkusuutlikkusest räägitakse pikemas perspektiivis. Vastuses keskkonnaorganisatsioonidele öeldakse, et kõik olemasolevad meetmed aitavad KHG sidumist säilitada või suurendada. Keskkonnaorganisatsioonide väidavad aga, et mitmed meetmed ei aita sellele kaasa (nt MM1 “Kliimamuutuste leevendamiseks metsade netojuurdekasvu ja süsiniku sidumise võime suurendamine metsade õigeaegse uuendamise läbi”) ei 2030 ega ka pikemas perspektiivis. Siit tuleb ka välja nn süsinikueelarve eiramine, viies kliimaneutraalsuse saavutamise vajaduse ehk praeguse tegutsemise olulisuse kaugesse tulevikku.

Ettepanek: lisada lause vanade metsade tähtsusest süsiniku sidujana.

Ei arvestatud põhjendusega, et see pole põhjendatud antud kontekstis.

Keskkonnaorganisatsioonide ettepanekul lisatud täpsustus lk 113: “Prognooside kohaselt jääb LULUCF sektor süsiniku sidujaks kuni 2030. aastani peale mida on ette näha sektorist tulenevaid

heitkoguseid. Selle põhjuseks on peamiselt põllumaalt kasvanud heitkogused ning metsades talletatud süsiniku vähenemine, kuna vanemate metsade asendumisel noorematega väheneb metsa tagavara.”

Ettepanek: tuua täpsemini välja, millal KHG sidumine metsanduses jõuab tagasi praegusele tasemele ei ole arvestatud põhjendusega, et KHG prognoosid on koostatud 2040. aastani, kuna edasine prognoosimine sisaldaks liiga palju ebakindlust. See aga tekitab küsimuse, kuidas plaanib riik jõuda süsinikuneutraalsuseni aastaks 2050 kui ei ole selge, millal metsandussektorist uuesti KHG siduja saab? [SEI analüüsi](#) põhjal on vaja LULUCF sektori sidumist, et süsinikuneutraalsus saavutada ning seda on vaja ette planeerida juba praegu.

Ettepanek: ei vasta tõele väide nagu oleks kõik metsanduse meetmed positiivse keskkonnamõjuga. Hinnang nende keskkonnamõjule tugineb muuhulgas FCS ja PEFC sertifikaatidel, mille ülesanne on tõestada metsade vastutustundlikku majandamist etteantud raamides ning nende sertifikaatide kriteeriumid ei taga metsanduse negatiivse keskkonnamõju puudumist (sh tabelis 45 mainitud killustumise vältimist).

Ei arvestatud põhjendusega, et „Kommentaaris pole toodud, milline 8 metsamajanduse meetmest on kommentaari koostaja hinnangul eeldatavalt negatiivse keskkonnamõjuga ja mille tõttu. Samuti ei ole selgitatud, miks või mis moodi sertifikaatide kriteeriumid ei taga metsanduse negatiivse keskkonnamõju puudumist. Sertifitseerimissüsteemid ei planeeri riikide metsamajandust (sh nt lageraie ulatust ja mahte), killustumise vältimine tuleb tagada nt rohevõrgustiku toimimise tagamise, metsaseaduse täitmise seire kaudu. See pole välditav ainult üksiku metsaomaniku ja/või tema tegevuse tõendaja abil. Majandatavas metsas toimub raie juurdekasvu mahus, metsaomanikul pole täna kohustust tõkestada metsade killustumist, samuti puudub tal info rohekoridoride toimimise kohta. Seetõttu on tabelis 52 toodud võimaliku mõjuna killustumine.”

TURVASMULLAD

Ettepanek: märgviljeluse kasutamine võimaliku meetmena, et peatada turbas seotud süsiniku vabanemine atmosfääri.

Arvestatud. Meetme PM10 sõnastusse on lisatud: „Toetatakse turvasmulladega põllumajandusmaade jätkuvat viimist püsirohumaa alla ning seal asjakohastel juhtudel veerežiimi looduslikkuse taastamist või veetaseme kontrollitud tõstmist.”

Ettepanek: võtta meetmena kasutusele kõrgendatud veerežiimiga metsandusvõtted Soome eeskujul.

Ei arvestatud põhjendusega, et REKK 2030 tugineb peatükis 1.1i nimetatud arengudokumentidel ja uuringutel. Antud meetme lisamist saab kaaluda REKKi uuendamisel 2023/2024. aastatel, kui seda on põhjalikumalt analüüsitud.

VALITSUSE ENERGIA- JA KLIIMAKOMISJON

Ettepanek: kirjeldada REKKis tegevteadlaste kaasamist valitsuse energia- ja kliimakomisjoni töösse.

Ei arvestatud põhjendusega, et REKK on teatis (Eesti teatis Euroopa komisjonile määruse (EL) 2018/1999 Artikli 3 lõike 1 alusel) ja sellega ei saa komisjoni tööd reguleerida.

RAIL BALTIC

Ettepanek: kliimamõjude terviklik sisse toomine Rail Balticu elutsükli põhiselt.

Ei arvestatud põhjendusega, et REKK 2030 kujutab hetkel hinnangulist mõjude kokkuvõtet ja täpsemad mõjud selgitatakse välja Rail Balticu KMH koostamise protsessis.

TULEVIKU ENERGIALAHENDUSED

Keskkonnaühenduste ettepanekut vähendada biomassi osakaalu energiatootmises on võimalik rakendada võttes küttes kasutusele uudseid lahendusi. Seetõttu väärub positiivselt välja toomist, et REKKi viimasesse versiooni sai kirja võimalik maasoojuspumpade laiem kasutuselevõtt kaugküttes:

„Soomes on maasoojuspumbad populaarsed nii eramute kui logistika- ja kaubanduskeskuste kütmisel. 2019 aasta jooksul on analüüsimisel pilootprojektina Espoo linna tehtud 6,4 km ja 3,3 km sügavused puuraugud eesmärgiga kasutada maasoojust kaugküttes, võimsusega 40 MWth⁸⁶. Soome maasoojuse kasutuse kogemuse, kütuseelementide⁸⁷ (nt tahkeoksiidsete SOFC)⁸⁸ jms näitel on võimalik hakata järgmisel kümnendil kavandama tuleviku energialahendusi.”

Kokkuvõtte koostas Eestimaa Looduse Fondi kliimaekspert Piret Väinsalu, märts-aprill 2020